

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
Факультет інформатики та обчислювальної техніки
Кафедра обчислювальної техніки

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 3

з дисципліни «Методи оптимізації та планування експерименту»

на тему

**«ПРОВЕДЕННЯ ТРЬОХФАКТОРНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З ВИКОРИСТАННЯМ
ЛІНІЙНОГО РІВНЯННЯ РЕГРЕСІЇ»**

ВИКОНАВ:
студент II курсу ФІОТ
групи ІВ-81
Федорусов Іван
Варіант: 127

ПЕРЕВІРИВ:
Регіда П. Г.

Мета:

Провести дробовий трьохфакторний експеримент. Скласти матрицю планування, знайти коефіцієнти рівняння регресії, провести 3 статистичні перевірки.

Варіант:

№ _{варіанта}	X ₁		X ₂		X ₃	
	min	max	min	max	min	max
127	-40	20	-25	10	-25	-10

$$x_{cp\max} = (x_{1\max} + x_{2\max} + x_{3\max}) / 3 = (20 + 10 - 10) / 3 = 6.67$$

$$x_{cp\min} = (x_{1\min} + x_{2\min} + x_{3\min}) / 3 = (-40 - 25 - 25) / 3 = -30$$

$$y_{\max} = 200 + x_{cp\max} = 206.67$$

$$y_{\min} = 200 + x_{cp\min} = 170$$

Лістинг програми:

```
import random, numpy, scipy.stats, functools
```

```
while True:
```

```
    # m - кількість дослідів
```

```
    n, m = 7, 8
```

```
    x_cp = [(-40 - 25 - 25) / 3, (20 + 10 - 10) / 3]           # min, max
```

```
    y_m = [int(200 + x_cp[0]), int(200 + x_cp[1])]             # min, max
```

```
    # Матриця планування з нормованими значеннями при k = 3
```

```
    x_n = [  
        [1, -1, -1, -1],  
        [1, -1, 1, 1],  
        [1, 1, -1, 1],  
        [1, 1, 1, -1],  
        [1, -1, -1, 1],  
        [1, -1, 1, -1],  
        [1, 1, -1, -1],  
        [1, 1, 1, 1]  
    ]
```

```
    x_range = [  
        (-40, 20),  
        (-25, 10),  
        (-25, -10)  
    ]
```

```
    # Створюємо матриці з випадковими числами
```

```
    y = numpy.zeros(shape=(n, m))
```

```
    for i in range(n):
```

```
        for j in range(m):
```

```
            y[i][j] = random.randint(y_m[0], y_m[1])
```

```
    # Знаходимо середнє значення функції
```

```
    y_cp = [round(sum(i) / len(i), 2) for i in y]
```

```
    x_n = x_n[:len(y)]
```

```
    # Коли стали відомі всі дані, можемо знайти дисперсію
```

```
    disp = []
```

```

for i in range(n):
    disp.append(sum([(y_cp[i] - y[i][j]) ** 2 for j in range(m)]) / m)

x = numpy.ones(shape=(len(x_n), len(x_n[0])))
for i in range(len(x_n)):
    for j in range(1, len(x_n[i])):
        if x_n[i][j] == -1:
            x[i][j] = x_range[j - 1][0]
        else:
            x[i][j] = x_range[j - 1][1]

f1 = m - 1
f2 = n
f3 = f1 * f2
q = 0.05

# Проведення статистичних перевірок
t_student = functools.partial(scipy.stats.t.ppf, q=1 - 0.025)(df=f3)

print("Перевірка однорідності дисперсій за критерієм Кохрена")
q1 = q / f1
fishers_value = scipy.stats.f.ppf(q=1 - q1, dfn=f2, dfd=(f1 - 1) * f2)
G_kr = fishers_value / (fishers_value + f1 - 1) # G критичне
s = disp
Gp = max(s) / sum(s)

print("Gp =", Gp)
if Gp < G_kr:
    print("З ймовірністю", 1 - q, "дисперсії однорідні.")
else:
    print("Необхідно збільшити кількість дослідів")
    m = m + 1
    print("-" * 65)
    continue

print("-"*65)

# Перевіримо значущості коефіцієнтів за критерієм Стьюдента
S_kv = disp # S^2
s_kv_cp = sum(S_kv) / n # sum S^2

# Дослідимо статистичну оцінку дисперсії
s_Bs = (s_kv_cp / n / m) ** 0.5

Bs = [sum(1 * y for y in y_cp) / n]
for i in range(3): # 4 - ксть факторів
    Bs.append(sum(j[0] * j[1] for j in zip(x[:, i], y_cp)) / n)

ts = [round(abs(B) / s_Bs, 3) for B in Bs]
print("Перевірка значущості коефіцієнтів за критерієм Стьюдента")
print("Критерій Стьюдента:", ts)
res = [t for t in ts if t > t_student]

print("-"*65)

# Розрахунок коефіцієнтів рівняння регресії
mx = [sum(x[:, 1]) / n, sum(x[:, 2]) / n, sum(x[:, 3]) / n]
my = sum(y_cp) / n
a12 = sum([x[i][1] * x[i][2] for i in range(len(x))]) / n
a13 = sum([x[i][1] * x[i][3] for i in range(len(x))]) / n
a23 = sum([x[i][2] * x[i][3] for i in range(len(x))]) / n
a11 = sum([i ** 2 for i in x[:, 1]]) / n
a22 = sum([i ** 2 for i in x[:, 2]]) / n
a33 = sum([i ** 2 for i in x[:, 3]]) / n
a = [

```

```

sum([y_cp[i] * x[i][1] for i in range(len(x))]) / n,      # a1
sum([y_cp[i] * x[i][2] for i in range(len(x))]) / n,      # a2
sum([y_cp[i] * x[i][3] for i in range(len(x))]) / n      # a3
]

X = [[ 1, mx[0], mx[1], mx[2]],
      [mx[0], a11, a12, a13],
      [mx[1], a12, a22, a23],
      [mx[2], a13, a23, a33]]
Y = [my, a[0], a[1], a[2]]
B = [round(i, 2) for i in numpy.linalg.solve(X, Y)]
print("Рівняння регресії y =", B[0], "+", B[1], "* x1 +", B[2], "* x2 +", B[3], "* x3")

final_k = [B[ts.index(i)] for i in ts if i in res]
coefs = [i for i in B if i not in final_k]
print("Коефіцієнти", coefs, "статистично незначущі.\nВиключаємо їх з рівняння.")

print("-"*65)

# Виконуємо підстановку коефіцієнтів у рівняння регресії
y_new = []
for j in range(n):
    x_temp = [x[j][ts.index(k)] for k in ts if k in res]
    y_new.append(round(sum([x_temp[k] * final_k[k] for k in range(len(x_temp))])))

print("Значення \"y\" з коефіцієнтами", final_k)
print(y_new)

print("-"*65)

d = len(res)
f4 = n - d

# Перевіримо адекватність за критерієм Фішера
F_p = (m / (n - d) * sum([(y_new[i] - y_cp[i]) ** 2 for i in range(len(y))])) / (sum(dispatch) / n)

fisher = functools.partial(scipy.stats.f.ppf, q=1 - 0.05)
f_t = fisher(dfn=f4, dfd=f3)
print("Перевірка адекватності за критерієм Фішера")
print("Fp =", F_p, "\tf_t =", f_t)      # Табличне значення
if F_p < f_t:
    print("Математична модель адекватна експериментальним даним")
else:
    print("Математична модель не адекватна експериментальним даним")
break

```

Контрольні питання:

1. Що називається дробовим факторним експериментом? \

Дробовий факторний експеримент – це частина ПФЕ, який мінімізує число дослідів, за рахунок тієї інформації, яка не дуже істотна для побудови лінійної моделі.

2. Для чого потрібно розрахункове значення Кохрена?.

Розрахункове значення Кохрена використовують для перевірки однорідності дисперсій.

3. *Для чого перевіряється критерій Стьюдента?*

За допомогою критерію Стьюдента перевіряється значущість коефіцієнтів рівняння регресії.

4. *Чим визначається критерій Фішера і як його застосовувати?*

Критерій Фішера використовують при перевірці отриманого рівняння регресії досліджуваному об'єкту.